

UDK 902 (497.5 Štrbinci)

Je li rimska Certisija bila na Štrbincima kod Đakova?

Branka Migotti

HAZU, Zagreb

Kronološkim se redom izlaže povijest istraživanja arheološkog nalazišta Štrbinci, oranice 3 km jugoistočno od Đakova. Kratko se komentiraju pojedini važni nalazi, te ukupnost antičke i ranokršćanske građe, a u svjetlu pretpostavke da se na Štrbincima nalazila rimska Certisija (Certissia), poznata iz izvora od 2.-6. st.

Oko 1000 arheoloških predmeta i ulomaka sa Štrbinaca, pohranjenih mahom u Muzeju Đakovštine u Đakovu, tek su manji dio sveukupnog arheološkog naslijeđa tog nalazišta. Većina građe uništena je izoravanjem tijekom stoljeća, ili je dospjela u ruke privatnih skupljača. Usprkos tome, štrbinačka zbirka i samom količinom, a osobito svojom naravi i raznovrsnošću, uvelike potvrđuje pretpostavku da se rimska Certisija nalazila upravo na Štrbincima.

Štrbinci su arheološko nalazište s prapovijesnim i antičkim, te rjeđim srednjovjekovnim ostatcima, u literaturi slabije prisutno no što to ukupnost ondje pronađene građe objektivno zavređuje. Da je ta građa prikupljena u uzastopnim arheološkim iskopavanjima, nalazište Štrbinci u hrvatskoj bi arheologiji bilo kudikamo poznatije. Predmeti su, međutim, dolazili na vidjelo postupno, od sredine 19. st. naovamo, i to mahom u prigodi poljoprivrednih radova; po osnivanju Muzeja Đakovštine 1952. priključuju im

se nalazi pribavljeni u stručnim rekognosciranjima i rjeđim zaštitnim iskopavanjima. Sve je to, međutim, bilo nedostatno da u stručnoj i kulturnoj javnosti održi trajno zanimanje za to nalazište i svijest o njegovu istinsko-me značaju.

Naziv Štrbinci odnosi se na prirodnu cjelinu oko 3 km jugoistočno od Đakova, sastavljenu od dvaju niskih brežuljaka i zaravni koja se na njih nastavlja (sl. 1, 2). Taj je prostor zasijan poljoprivrednim kulturama i omeđen prometnicama prema Vinkovcima i Slavonskome Brodu, a prostire se na površini od oko 63 hektara; točne granice nisu mu utvrđene (Raunig, 1965: 146; Gregl, 1994: 181). Štrbinci su u proteklim stoljećima, sve do nakon Drugog svjetskog rata, bili biskupsko dobro, a nakon toga postali su društvenom svojinom. Položeni su neposredno uz prometnice koje vode prema selima Piškorevcima (pravac Slavonski Brod) i Budrovcima (pravac Vinkovci); ovim drugima pripadaju katastarski. U arheološkoj se literaturi od početka stoljeća naovamo redovito navode pod svojim imenom, neovisno o selu kojemu pripadaju, pa je najrazumnije ustrajati na tome imenu (Gregl, 1994: 181-182).

Mnogi su se povjesničari i arheolozi od 18. st. naovamo dotakli pitanja ubiciranja rimskog naselja koje izvori različito nazivaju: *Kertissa*, *Cirtisa*, *Cirtisia*, *Certis* i *Certisia* (Perinić, 1998). U arheološkoj se literaturi pritom uvriježio (u izvorima nepotvrđen!) naziv *Certissa* kojega, međutim, zahvaljujući epigrafičkome svjedočanstvu, valja preinačiti u *Certissia* (Certisija). O natpisu će biti riječi dalje u tekstu. Naselje spomenutog imena tražilo se na različitim mjestima đakovačko-vinkovačkog kraja: u Đakovu, Štrbincima, Budrovcima, Mikanovcima, Vođincima, Andrijevcima, Piškorevcima, a vjerojatno i još ponegdje. U početku su se pokušaji razrješavanja spomenute zagonetke oslanjali ponajprije na povijesno-zemljopisne okolnosti, a s vremenom su na važnosti dobili i arheološki podatci. Nijedan se autor, međutim, spomenutim pitanjem nije pozabavio temeljito i predano. Ubikacija Certisije spominjala se usputno, u sklopu opće problematike rimskih putopisnih izvora ili pak rane povijesti slavonskog područja, odnosno pojedinih nalazišta, ponajprije Štrbinaca.

Ime rimskog naselja Certisije ušlo je u arheološku literaturu prije no što je to pošlo za rukom samome nalazištu Štrbinci. Povjesničar Katančić, koji nosi i naslov začetnika hrvatske arheologije, smatrao je da Certisiju valja tražiti na mjestu Đakova (Katančić, 1824: 330). U nagađanje se upustio i zaslužni Kukuljević, premda u svoje vrijeme nije na raspolaganju imao arheoloških pokazatelja. Nejasnim ipak ostaju razlozi koji su ga ponukali na neutemeljeno i neočekivano razdvajanje spornog naselja, moguće inače jedino u kronološkom, a ne topografskome smislu. On je, naime, Certis smjestio u Andrijevce, a Cirtisu u Mikanovce (Kukuljević, 1873: 93). Pretpostavku o Andrijevcima prihvatio je Alačević (1881: 20), dok se Patsch (1899: 1987) nije znao odlučiti između Mikanovaca, Andrijevac a Vođinaca. Brunšmidovim zauzimanjem, koncem prošloga stoljeća, u nagađanje o Certisiji snažnije se uključuju i arheološki argumenti koji, dakako, govore u prilog Štrbincima. Sam se Brunšmid nije izjasnio, ali su to učinili drugi, potaknuti njegovim nalazima (Miller, 1916: 477; Cepelić 1916: 9). S obzirom da za početnim Brunšmidovim iskopavanjima na Štrbincima nisu uslijedila nova, površinski i slučajni nalazi nisu bili dostatni da održe zanimanje za taj lokalitet, a ni svijest o njegovoj važnosti. Stoga je dobra poznavateljica arheološke topografije Đakovštine H. Dekker (1959: 57) pretpostavila da se Certisija krije na njivi Plugarić u selu Budrovcima, u neposrednoj blizini Štrbinaca. No, prema knjizi unosa Arheološke zbirke Muzeja Đakovštine, tek 17 predmeta od ukupno inventiranih 1159 potječe s Plugarića. Konačan je preokret u razmišljanju o Certisiji načinila Branka Raunig, oživjevši nakon niza zanimljivih nalaza prikupljenih u zaštitnim istraživanjima 1964.-1967. pretpostavku o smještaju spornog rimskog naselja na Štrbincima (Raunig, 1965: 149; Raunig, 1965a: 147; Raunig, 1980: 166). Svoje je razmišljanje autorica iznijela s dužnim oprezom; pojedini stručnjaci koji su mu se priklonili i sami su zadržali zrno sumnje, dok ga drugi iznose kao potvrđenu činjenicu (Migotti, 1998a: 78). Po svemu sudeći, ovi drugi bili su u pravu. Na to upućuje i povijest istraživanja Štrbinaca i količina, a osobito narav, ondje prikupljene antičke i ranokršćanske građe.

Neobična je okolnost da Štrbinci u stručnu literaturu na početku stoljeća ulaze takoreći kriomice, odnosno pod tuđim imenom. Naime, nekolicina je mramornih epigrafičkih ulomaka (sl. 3-7), pronađenih po svojoj prilici na štrbinačkim oranicama, pripisana obližnjoj Mursi (Brunšmid, 1909: 169). Ta se zabluda spontano preuzimala i u idućim radovima (Pinterović, 1978: 144, T. 32: 1-4; Katalog 1994: 103-104, kat. 114-118), da bi tek nedavno bila uočena i ispravljena (Migotti, 1997: 29, bilj. 3; Migotti, 1997a: 29). S obzirom na važnost spomenutih natpisa, njihovo vjerojatno štrbinačko podrijetlo iziskuje podrobnije obrazloženje. Dakle, sredinom je 19. st. Mijat Sabljar u imovinsku knjigu tadašnjeg Narodnog muzeja u Zagrebu u rubrici "Rimski natpisi na kamenu" pod brojem 3 unio epitaf Flavija Maura (sl. 8) s naznakom da ga je Muzeju darovao kanonik Pavić iz Daruvara. Oslanjajući se na spomenuti podatak, Mommsen je taj i nekolicinu drugih natpisa pripisao Daruvaru (CIL III: 4003-4005). Pod brojem 4 našao se idući natpisni ulomak s napomenom o istome darovatelju (sl. 4). Brojevi 5-8 nisu komentirani, a odnose se na predmete koje je, kao i onaj pod brojem 4, Brunšmid naknadno pripisao Osijeku (sl. 5, 3, 6, 7). Odmah je uočio pogrešku u vezi s mjestom nalaza, jer u Daruvaru nije bilo kanonika Pavića, dok mu je onaj iz Đakova bio dobro poznat. Nije, nažalost, dokraja bio dosljedan logici svoga razmišljanja koje bi ga vjerojatno bilo dovelo do Štrbinaca. Umjesto toga poveo se za Mijatom Sabljarom, koji je naknadno ustvrdio da su sporni ulomci pronađeni u Osijeku (Brunšmid 1909: 169). Brunšmidovi su argumenti neuvjerljivi ("...Sabljar je valjda sigurno znao..."), a ni Sabljarovi nisu mogli biti bolji. Po svojoj prilici riječ o nagađanju utemeljenom na znanju o rimskoj Mursi koja se nalazila na mjestu današnjega Osijeka, dok su Štrbinci kao arheološko nalazište u to doba bili slabo poznati. Da je pak Sabljar uistinu znao za osječko podrijetlo ulomaka, bio bi taj podatak naveo već pri unošenju predmeta u imovinsku knjigu Narodnog muzeja. Osim toga, pitanje je zašto bi netko iz Osijeka tako dragocjene nalaze poklanjao bilo kome u Đakovu, kad je u to vrijeme osječka intelektualna sredina, u kojoj su prednjačili svećenici, bila kulturno razvijena i svjesna vrijednosti arheološko-povijesne baštine (Šuljak, 1987: 38). Zanimljivo je, nadalje, da se natpis Flavija Maura (sl. 8), poklonjen Narod-

nome muzeju pod istim okolnostima kao i sporni ulomci, nije nikada pripisivao Osijeku, kao ni opeka s kristogramom (sl. 9, 10, 11). Naposljetku, što je logičnije negoli da arheološki predmeti u posjedu đakovačkog kanonika potječu iz neposredne okolice Đakova, bogate arheološkim nalazištima? Valja priznati da postoji i mogućnost, premda neznatna, mitrovačkog (Srijemska Mitrovica, rimski *Sirmium*) podrijetla spornih nalaza. Arheološki muzej u Zagrebu posjeduje niz epigrafičkih ulomaka iz Sirmija, od kojih je neke poklonio upravo đakovački biskup Strossmayer (Brunšmid 1909: 176-222). O tim predmetima, međutim, postoji uredna dokumentacija. Uspoređivanjem pak razloga za i protiv u vezi s podrijetlom mramornih ulomaka i opeke (sl. 3-9), njihova štrbinačka provenijencija postaje gotovo neupitnom. Od sveukupno osam kamenih spomenika sa Štrbinaca sedam ih je mramornih, što je uistinu pozornosti vrijedan omjer, osobito u svjetlu činjenice da Panonija ne raspolaže vlastitim izvorima mramora. Riječ je, dakle, o uvozu koji upućuje na određeni društveni status i imovinske mogućnosti jednog sloja građana ili zajednice u cjelini.

Na arheološku kartu sjeverne Hrvatske Štrbinci se konačno pod svojim imenom upisuju na koncu proteklog i početku ovoga stoljeća, zahvaljujući nastojanjima arheologa Brunšmida i biskupa Strossmayera. Prvi je 1894.-1895. poduzeo korake za spašavanje jednog slučajno otkrivenog nalaza arhitekture, a drugi mu je u tome pružio svesrdnu podršku. Napori su im se nažalost izjalovili, pa je rimska građevina na prostoru negdašnjeg vinograda, opremljena mozaicima i freskama, do temelja razorena i raznesena rigolanjem prije no što je bilo moguće načiniti bilo kakvu dokumentaciju (Brunšmid, 1901: 137). Izgubljen je tako jedan dragocjen topografski podatak. Brunšmidu nije preostalo drugo doli prikupiti ostatke ostataka na razorenom zemljištu, među inima i komade fresaka (zagubljene u Arheološkome muzeju u Zagrebu i Muzeju Slavonije u Osijeku), podnog i zidnog mozaika, dvije opeke, te niz sitnih predmeta: lukovičastu fibulu, glinenu svjetiljku, olovnu cjevčicu, ulomke staklenih narukvica, okov pojase kopče, nekolicinu različitih željeznih predmeta (noževi, čavao, kuka), te pregršt novaca od kojih je sačuvan tek jedan komad. Objavljajući nabrojene nalaze, Brunšmid je skrenuo pozornost i na veliku

količinu rimskog novca pronađenog na Štrbincima prije 1895. (Brunšmid, 1901: 138). Ne postoji jedinstvena numizmatička zbirka s tog nalazišta, pa stoga ni potpuna evidencija o količini ondje pronađenog novca; on je razasut među različitim muzejskim ustanovama, ali vjerojatno još i više po privatnim zbirkama. No, podatci na različitim mjestima u literaturi daju naslutiti dojmljivu brojku: više od 500 komada (Brunšmid, 1901: 138; Raunig 1965: 148), koja uvelike potvrđuje pretpostavku o rimskoj Certisiji na Štrbincima.

Brunšmid se nije zadovoljio pretraživanjem raskopanog i uništenog nalazišta rimske zgrade, već je poduzeo i niz manjih sondažnih iskopavanja; bilo je to posve ograničeno, ali ujedno prvo i jedino arheološko istraživanje na Štrbincima, a da nije bilo zaštitne naravi. Uz prapovijesne nalaze koje je uočio na više mjesta, istražio je i dvije kasnoantičke grobnice s dvoslivnim krovom, zidane opekom uz uporabu žbuke; pokojnici su bili položeni glavom na zapadnoj strani. Nalazi su objavljeni bez ilustrativne građe (Brunšmid, 1901: 138-139), ali je sačuvana oskudna arhivska i foto-dokumentacija (sl. 12). Prva je grobnica, u kojoj je počivao kostur muške osobe, nađena u neposrednoj blizini uništene rimske zgrade na dubini od 0,65 m. Sadržavala je niz priloga: lukovičastu fibulu, staklenu bocu, te glinenu svjetiljku. Druga je grobnica, pronađena na mjestu i danas postojećeg ribnjaka (sl. 1, 2), sadržavala kostur ženske osobe i niz priloga: ogrlicu, dvije staklene bočice, te dva novca. Predmeti su pohranjeni u Arheološkom muzeju u Zagrebu, koji čuva i nekolicinu naknadno poklonjenih slučajnih nalaza: jedan brončani prsten i tri brončane fibule. Ponukan ishodom svojih istraživanja, a sluteći važnost lokaliteta, Brunšmid je i samom njegovom imenu iznašao arheološko podrijetlo, pretpostavivši da naziv Štrbinci dolazi od riječi *štrbiti* (=otkrhnuti). Taj je glagol, prema njegovu mišljenju, opisivao ono što se pri poljoprivrednim radovima nerijetko događalo oruđu u svakodnevnom susretu s rimskom ciglom i kamenjem (Brunšmid, 1901: 137, bilj. 1). S obzirom na to da je riječ o uobičajenom izrazu (vidi Rječnik hrvatskog ili srpskog jezika, 17, str. 845, JAZU, Zagreb), Brunšmidovo domišljanje uistinu nije bez osnove; u tom kontekstu bilo bi vrijedno istražiti i starost toponima. Nastojanja zaslužnog arheologa nisu,

međutim, urodila očekivanim zanimanjem stručne javnosti za Štrbince, a i vlastito mu je oduševljenje splasnulo nakon nekoliko naknadnih neuspjelih pokušaja sondiranja. Da je naslutio štrbinačko podrijetlo prije spomenutih epigrafičkih ulomaka, vjerojatno bi bio pokazao veći žar i ustrajnost u istraživanju. Ovako su Štrbinci, poznati uglavnom tek lokalnim ljubiteljima starina i prikupljačima antičkog novca, tinjali na rubu stručnog zanimanja još dugi niz godina (Dekker, 1959: 15-33). Nalazi su se bez sumnje pojavljivali prigodom poljoprivrednih radova, pa i pri pukom obilasku terena, dospijevajući potom u različite muzejske ustanove ili u privatne zbirke. Po svome osnivanju 1952. Muzej Đakovštine pojavljuje se u ulozi matične ustanove koja prikuplja i pohranjuje slučajne nalaze, kao i one iz redovito provedenih stručnih rekognosciranja i zaštitnih istraživanja (Dekker, 1959: 113; Raunig, 1965a, 147, bilj. 3). Osim toga, pojedinci su u različitim prigodama Muzeju poklanjali predmete pronađene na Štrbincima i prije i nakon njegova osnivanja. Muzejska je arheološka zbirka na taj način narasla na oko tisuću predmeta među kojima prevladavaju krhotine keramike, ali je znatan broj i drugih predmeta, osobito od metala, pa i plemenitih, te stakla i dragog kamenja. Štrbinačka zbirka pokriva sve vidove života jednog rimskog naselja: građevinski materijal (obične i pečatirane opeke, kamene i staklene kockice mozaika, zidne freske), kamene epigrafičke nadgrobne i druge spomenike, uporabne i ukrasne predmete od keramike, stakla, metala (željeza, bronce, srebra i zlata), staklene paste, dragog kamenja i kosti, te novac. Međutim, po svemu onome što znamo pouzdano ili pak možemo naslutiti, to je tek manji, pa i neznatan dio ukupnog štrbinačkog arheološkog naslijeđa, koje je stoljećima izoravano i uništavano, ili je dospijevalo u privatne zbirke.

Na zaravanku se između dvaju štrbinačkih brežuljaka u razdoblju od 1964. do 1967. gradila velika trafostanica s nizom izdvojenih objekata i prilaznom cestom u dužini od 1 kilometra. Tijekom radova, koje je prema potrebi nadgledala Branka Raunig, arheologinja u Muzeju Đakovštine, na vidjelo je izišla znatna količina pokretne i nepokretne arheološke građe iz rimskog razdoblja: podnice od opeke, nekolicina lončarskih peći, predmeti od keramike, stakla, željeza i bronce, te novac (Raunig, 1965).

Među najvažnijim nalazima izašlima na vidjelo tijekom gradnje trafo-stanice (1965.) bez sumnje je dno staklene plitice načinjeno od dviju staklenih stijenki i zlatnog lista s urezanim prizorom poprsjâ bračnog para i natpisom *florentes* (oni koji cvjetaju) (sl. 13). Predmet, datiran u 4. st., jedinstven je u okvirima hrvatske antičke arheologije (Migotti, 1998b: 98-99). Iduća je godina dala još jedan nalaz dotad neviđen u panonskome okruženju i nepoznat u ranokršćanskoj arheologiji uopće: dvije opekama sazidane kasnoantičke kosturne grobnice s dvoslivnim krovom i tlocrtom u obliku latinskog križa, datirane u 1. polovicu 4. st. (sl. 14). Kosturi dviju mlađih ženskih osoba bili su gotovo potpuno uništeni, ali je prikupljen velik broj priloženih predmeta. Pokojnice, mlade djevojke ili djevojčice, bile su bogato opremljene, osobito nakitom i posuđem (Raunig, 1980.). Dok križni tlocrti grobova svjedoče o njihovome kršćanskom vjerskom opredjeljenju, bogatstvo priloga i nedostatak kršćanskih simbola na njima upućuje na sinkretističku povezanost s preživjelim poganskim običajima

Posljednja ratna zbivanja na slavonskim prostorima, koja su uništila toliko kulturnog blaga i razorila ili privremeno onespobila za istraživanje niz arheoloških nalazišta, Štrbincima su neočekivano podarila vrijedan nalaz. Godine 1991., prigodom kopanja vojničkih rovova za obranu Đakova, na vidjelo je izišla kasnoantička (4. st.) zidana grobnica s oslikanim istočnim zabatom (sl. 15). Freska sadržava prizor dvaju paunova uz posudu s vodom – izvorom života. Ponad njih prikazan je kristogram u krugu i nebeska tijela: dvije kristogramski stilizirane zvijezde i dva sunčeva koluta s valovitim zracima, simboli solarno-kristološke eshatologije (sl. 16) (Migotti, 1997). Grobnica je u toj prigodi bila opljačkana, a potom i uništena; samo je velikim marom i prisebnošću arheologa i ravnatelja Muzeja Đakovštine Ive Pavlovića spašena njena najveća dragocjenost - freska. Bio je to povod zaštitnim istraživanjima, provedenima na tome mjestu dvije godine poslije; tada je ustanovljena još jedna grobnica s neznatnim ostacima freske, nažalost prethodno razorena, te iskopano devet kasnoantičkih kosturnih grobova siromašnih prilozima (Gregl, 1994) (sl. 17).

Rimska je Certisija donedavno bila poznata tek iz pisanih izvora od 2.-6. st (Perinić, 1998). Arheolozi koji su je tražili na Štrbincima mogli su

tek priželjkivati epigrafičko svjedočanstvo o njenom postojanju i smještaju. Kada je u proljeće 1998. U Dijecezanskoj zbirci u Đakovu neočekivano pronađen mramorni ulomak s natpisom koji spominje Certisiju (*Certissia*), bilo je to veliko i radosno iznenađenje (sl. 18). Natpis je javne naravi, ali je pomalo pjesnički stiliziran; djelomice su sačuvana tek tri prva retka, koja u prijevodu glase: “Dođi u Certisiju, sjeti se i poželi, ona je raskrižje putova...” Monogramatički križ iznad natpisa svjedoči o tome da je u 2. polovici 4. st., odnosno u 5. st., grad u cjelini bio kršćanska sredina. U sklopu razmjerno slabo istraženog antičkog i ranokršćanskog horizonta sjeverne Hrvatske, južnoga dijela rimske provincije Panonije, spomenuti je nalaz od iznimne važnosti, usprkos tome što na lokalnoj razini nije konačno razriješio pitanje ubikacije rimske Certisije. Pokazalo se, naime, da ne postoji nikakav zapis ili sjećanje o tome da je spomenik pronađen upravo na Štrbincima. S druge strane, okolnosti prikupljanja arheološke Dijecezanske zbirke u Đakovu, sastavljene mahom od nalaza sa Štrbinaca, te topografija đakovačke okolice, u kojoj su Štrbinci daleko najbogatije antičko i ranokršćansko nalazište, govori u prilog štrbinačkog podrijetla mramornog natpisa sa spomenom Certisije. Premda je, dakle, gotovo sigurno da je Certisija bila na Štrbincima, zrno sumnje valja sačuvati. Stoga temeljnim zadatkom svakog istraživanja Štrbinaca, kojeg Muzej Đakovštine ima namjeru provesti, ostaje i dalje konačno potvrđivanje davne pretpostavke o smještaju rimske Certisije na tome mjestu. Arheološko bi istraživanje Štrbinaca osim toga pridonijelo razumijevaju opsega i naravi tamošnje rimske naseobine, te ustanovilo njen vremenski raspon. Bio bi to važan doprinos proučavanju antike i ranoga kršćanstva ne samo Đakovštine, nego i sjeverne Hrvatske u cjelini.

Bibliografija:

Alačević, 1881.

Josip Alačević, La via romana da Sirmio a Salona, *Bullettino di archeologia e storia dalmata* 4/2, 20-23, Split

Brunšmid, 1901.

Josip Brunšmid, Arheološke bilješke iz Dalmacije i Panonije, IV., *Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva* n. s. 5, 87-168, Zagreb

Brunšmid, 1909.

Josip Brunšmid, Kameni spomenici hrvatskog narodnog muzeja u Zagrebu, *Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva* n. s. 10 (1908-1909), 149-222, Zagreb

Cepelić, 1916.

Mihovil Cepelić, *Đakovačka groblja*, Đakovo

Dekker, 1959.

Hedviga Dekker, *Đakovo i njegova okolica kroz kulturno historijske spomenike*, Đakovo

Gregl, 1994.

Zoran Gregl, *Kasnoantička nekropola Štrbinci kod Đakova - istraživanja 1993. g.*, *Opuscula Archaeologica* 18, 181-190.

Katalog 1994.

"*Od Nepobjedivog sunca do Sunca pravde*". *Rano kršćanstvo u kontinentalnoj Hrvatskoj* (katalog izložbe), Zagreb, 1994.

Katančić, 1824.

Matija Petar Katančić, *Orbis antiquus I*, Budapest

Kukuljević, 1873.

Ivan Kukuljević, *Panonija rimska*, Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 23, Zagreb

Migotti, 1997.

Branka Migotti, Ranokršćanska freska iz Štrbinaca kod Đakova, Zbornik Muzeja Đakovštine 4, 27-49, Đakovo

Migotti, 1997a

Branka Migotti, *Evidence for Christianity in Roman Southern Pannonia (Northern Croatia)*, *British Archaeological Reports, Intern. Ser.* 684, Oxford

Migotti, 1998a

Branka Migotti, Povijest istraživanja Štrbinaca i pitanje ubikacije Certisije, u: B. Migotti - M. Šlaus - Z. Dukat - Lj. Perinić, *Accede ad Certissiam. Antički i ranokršćanski horizont arheološkog nalazišta Štrbinci kod Đakova*, Zagreb, 73-78.

Migotti, 1998b

Branka Migotti, Vrednovanje arheološke građe u svjetlu rimskodobnog i ranokršćanskog horizonta Panonije, u: B. Migotti - M. Šlaus - Z. Dukat - Lj. Perinić, *Accede ad Certissiam. Antički i ranokršćanski horizont arheološkog nalazišta Štrbinci kod Đakova*, Zagreb, 89-115.

Patsch, 1899.

Carl Patsch, s. v. Certissa, u: Adolf Friedrich Pauly - Georg Wisowa, *Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, Stuttgart 3/2, 1987.

Perinić, 1998.

Ljubica Perinić, Izvori o Certisiji, u: B. Migotti - M. Šlaus - Z. Dukat - Lj. Perinić, *Accede ad Certissiam. Antički i ranokršćanski horizont arheološkog nalazišta Štrbinci kod Đakova*, Zagreb, 79-87.

Pinterović, 1978.

Danica Pinterović, *Mursa i njeno područje u antičko doba*, Osijek

Raunig, 1965.

Branka Raunig, Štrbinci, Đakovo - antičko nalazište, *Arheološki pre-
gled* 7, 166-149.

Raunig, 1965a

Branka Raunig, Značajan nalaz na lokalitetu Štrbinci kod Đakova, *Vi-
jesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, 14/5, 147-148, Zagreb

Raunig, 1980.

Branka Raunig, Dva kasnoantička groba iz okolice Đakova, *Vjesnik
Arheološkog muzeja u Zagrebu* 12-13 (1979-1980), 151-167.

Šuljak, 1987.

Andrija Šuljak, Osijek. *Katolička crkva jučer i danas*, Đakovo.

Kratice

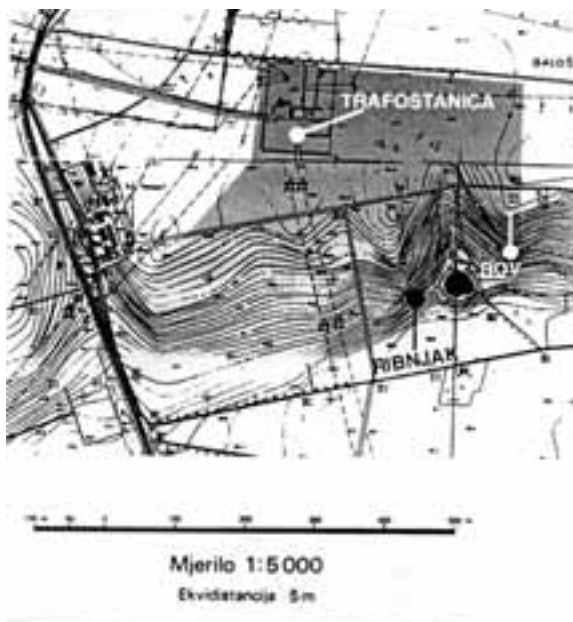
AMZ - Arheološki muzej u Zagrebu

DZĐ - Dijecezanska zbirka Đakovo

MĐĐ - Muzej Đakovštine Đakovo

*Slika 1. - Zračna snimka Štrbinaca s naznačenim mjestima
arheoloških nalaza*

*Slika 2. - Katastarski plan Štrbinaca s
naznačenim mjestima arheoloških nalaza*

*Slika 3. - Ulomak mramornog
nadgrobnog natpisa (AMZ)*

*Slika 4. - Ulomak mramornog natpisa
(AMZ)*

*Slika 5. - Ulomak mramornog
natpisa (AMZ)*

*Slika 6. - Ulomak mramornog natpisa
(AMZ)*

*Slika 7. - Ulomak okrugle mramorne
ploiće s kristogramom (AMZ)*

*Slika 8. - Mramorni nadgrobni
natpis Flavija Maura (AMZ)*

*Slika 9. - Opeka s kristogramom
(AMZ)*

*Slika 10. - Stranica Imovinske knjige
Narodnog muzeja u Zagrebu, sredina
19. stoljeća (AMZ)*

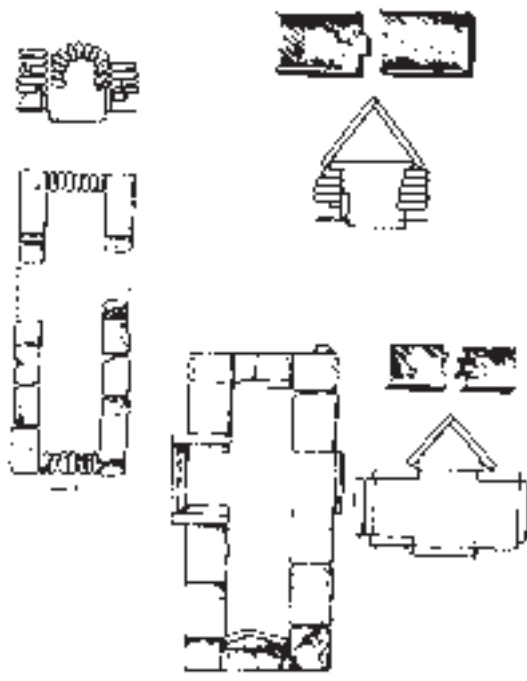
*Slika 11. - Stranica Imovinske knjige
Narodnog muzeja u Zagrebu, sredina
19. stoljeća (AMZ)*

*Slika 13. - Pozlaćeno dno straklene
plitice (MĐĐ)*

*Slika 12. - Stranica 61 iz Brunšmidove putne bilježnice br. V s crtežima i
podacima o grobnici na Ribnjaku (AMZ)*

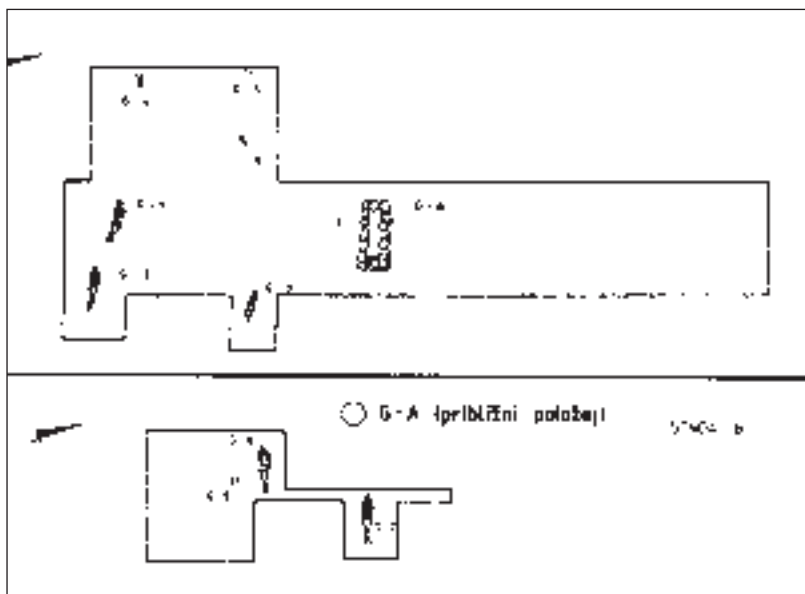
Slika 14. - Tlocrt dviju grobnica u obliku križa

Slika 15. - Grobnica s freskom na istočnoj zabatnoj ploji (MĐĐ)

Slika 16. - Crtež freske na sl. 15

*Slika 17. - Tlocrt nekropole iskopane 1993.
(prema Gregl, 1994.)*

*Slika 18. - Ulomak mramornog natpisa sa
spomenom Certisije (DZD)*

ACCEDE AD CERTISSIAM. ANTIQUE AND EARLY-CHRISTIAN HORIZON OF THE ARCHEOLOGICAL SITE IN ŠTRBINCI

Summary

The history of researches on the archeological site Štrbinci- plugh fields, 3 km SE of Đakovo is being presented in this article in chronological order. Individual important finds are being explained, as well as the complete Antique and Early-Christian collection of materials found there. Starting point for the analysis is the presumption that in Štrbinci there was situated the Roman Certissia, known from the sources dated 2nd to 6th century.

About 100 archeological objects and fragments from Štrbinci, kept and preserved mainly in the Muzej Đakovštine in Đakovo, represent the mirror part of the archeological heritage from Štrbinci. although the major part had been destroyed by plugging down during the centuries or is now owned by private collectors, the collection from Štrbinci- thanks to its quantity and particularly to its quality and variety- considerably supports the thesis that the Roman Certissia existed in the very site in Štrbinci.

